

2018. évi EPALE-konferencia

Közös növekedés: egy inspiráló felnőttoktatási közösség előmozdítása

Minden, amit tudni kell az EU felnőttoktatással kapcsolatos szakpolitikájáról

Az EU

- Az Európai Unió céljai a következők: a béke és az uniós polgárok jólétének előmozdítása; szabadság, biztonság és jogérvényesülés biztosítása belső határok nélkül; kiegyensúlyozott gazdasági növekedésen és árstabilitáson, teljes foglalkoztatást és társadalmi fejlődést felmutató, kiemelkedően versenyképes piacgazdaságon, valamint a környezet védelmén alapuló fenntartható fejlődés előmozdítása; a társadalmi kirekesztés és a megkülönböztetés elleni küzdelem; a tudományos és technológiai fejlődés előmozdítása; a gazdasági, társadalmi és területi kohézió, valamint a szolidaritás növelése az uniós országok között; az EU gazdag kulturális és nyelvi sokszínűségének tiszteletben tartása, valamint a pénznemként eurót használó gazdasági és monetáris unió létrehozása.
- Európai életmódunk szerves részét képezik a következő uniós értékek: az emberi méltóság, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság és az emberi jogok. Az emberi jogokat az Európai Unió Alapjogi Chartája védelmezi; ezek magukban foglalják a nem, a faji vagy etnikai származás, a vallás vagy meggyőződés, a fogyatékoság, az életkor vagy a szexuális irányultság szerinti megkülönböztetéstől való mentességhez való jogot, a személyes adatok védelméhez való jogot, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez való jogot.
- E célok és értékek az EU alapját képezik, és a Lisszaboni Szerződésben és az Európai Unió Alapjogi Chartájában szerepelnek.

Az EU és a felnőttoktatás

- A tagállamok teljes körű felelősséggel tartoznak az oktatás tartalmáért és az oktatási rendszerek megszervezéséért. Az EU szerepe az, hogy **ösztönözze** a tagállamok közötti **együttműködést**, és szükség esetén **támogassa és kiegészítse a fellépésüket**.
- Ezt példázza a Tanács által 2011-ben elfogadott, [a felnőttkori tanulásra vonatkozó európai cselekvési program](#), amely a felnőttoktatási politika uniós referenciaszövege. A tagállamok elköteleződtek amellyel, hogy együttműködnek a program célkitűzéseinek megvalósítása érdekében. A cselekvési program legfontosabb üzenete, hogy a felnőttoktatás különböző – formális, nem formális és informális – formái „révén tovább- vagy átképzésben részesülhetnek a munkanélküliek és a szerkezeti átalakítás vagy a pályafutásukhoz kapcsolódó változások által érintett személyek, valamint jelentősen hozzájárul a társadalmi befogadáshoz, az aktív polgári szerepvállaláshoz és a személyes fejlődéshez”. A cselekvési program központi eleme a részvétel növelése, valamint annak lehetővé tétele, hogy valamennyi felnőtt fejleszthesse és megújíthassa készségeit és kompetenciáit az élete során. A cselekvési program prioritásait rendszeres időközönként megújítják; a 2015–2020 közötti időszakra vonatkozó prioritások a következők:
  - a felnőttoktatás és más szakpolitikai területek közötti **koherencia** biztosítása, a koordináció, az eredményesség és a relevancia javítása;
  - a felnőttoktatás **kínálatának és kihasználtságának** jelentős fokozása, különösen az írni-olvasni tudás, a számolási készség és a digitális készségek területén;
  - a **hozzáférés** bővítése a munkaalapú tanulás **elérhetőségének** javításával, az információs és kommunikációs technológiák eredményes felhasználásával, valamint második esélyt adó lehetőségek biztosításával, továbbá
  - a **minőség** biztosítás javítása, ideértve a felnőttoktatási szakemberek alap- és továbbképzésének javítását.
- Összesen 36 ország jelölt ki az Erasmus+ program keretében finanszírozott nemzeti koordinátort a cselekvési program végrehajtása területén folytatott együttműködés elősegítése érdekében.

- Az Európai Uniónak a felnőttoktatás területén végrehajtandó tagállami fellépés ösztönzésében betöltött szerepére vonatkozó újabb példa a [kompetenciafejlesztési pályákról szóló, 2016. évi tanácsi ajánlás](#). Ezt jelenleg azok a tagállamok hajtják végre, amelyek beleegyeztek abba, hogy javítják az írni-olvasni tudás, a számolni tudás vagy a digitális készségek terén problémákkal küzdő 61 millió felnőtt oktatását. Mindezen felnőttek esetében készségfelmérésre kerül sor, az alapkészségeik javítását célzó, személyre szabott oktatási csomagot kapnak, emellett esélyük lesz a készségeik érvényesíttetésére, hogy további tanulmányokat folytathassanak, ha szeretnének. A Bizottság finanszírozást biztosít a tagállamok kölcsönös tanulási és egyéb projektekben való részvételéhez azzal a céllal, hogy segítséget nyújtson számukra a kezdeményezés végrehajtásához, amelyhez az ESZA-ból biztosított költségvetési juttatásuk egy részét is felhasználhatják.
- A Bizottság, a Parlament és a Tanács közösen hirdette ki 2017 novemberében a [szociális jogok európai pillérét](#), amely kiemeli az EU felnőttoktatás iránti elköteleződését, ugyanis első elveként azt állapítja meg, hogy „mindenkinek joga van minőségi és befogadó oktatáshoz, képzéshez és egész életen át tartó tanuláshoz annak érdekében, hogy megszerezze, szinten tartsa és fejlessze azokat a készségeket, amelyek lehetővé teszik számára, hogy teljes mértékben részt vegyen a társadalom életében, és sikeresen alkalmazkodjon a munkaerőpiaci változásokhoz”. Ez azt tükrözi, hogy az EU egyre nagyobb figyelmet fordít a felnőttoktatásra a társadalmaink előtti számos kihívás – a demográfia, a munkaerőpiacon tapasztalható rohamos ütemű változás; a nacionalizmus térhódítása, az idegengyűlölet és a radikalizálódás; a politikai rendszerekbe és a médiába vetett alacsony szintű bizalom stb. – megoldásaként.

A gyakorlatban...

E kiemelt kezdeményezéseket kiegészítve az EU más módon is törekszik a felnőttoktatás támogatására.

- Az európai strukturális és beruházási alapok (esb-alapok) keretében a Bizottság az oktatási és képzési rendszereiket javítani kívánó tagállamok által kialakított programokba ruház be. 2016 végére az oktatási és a szakképzési beruházások elérték a 14,6 milliárd EUR-t, a projektkiválasztási arány pedig közel 30%-os volt. Jelenleg mintegy 700 000 embernek nyílik lehetősége a készségei továbbfejlesztésére és szakmai pályafutásának bebiztosítására. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) beruházásai következtében az oktatási infrastruktúrán belüli kapacitás mintegy 4,4 millió fővel bővült.
- Az Erasmus+ program a teljes költségvetéséből kb. 5%-ot fordít a felnőttoktatás támogatására. A program finanszírozást biztosít a felnőttoktatási szakemberek tanulási célú mobilitásához (az Erasmus+ 1. kulcstevékenysége keretében), a felnőttoktatási szervezeteket és szolgáltatókat összekapcsoló, alulról szerveződő projektekhez (a 2. kulcstevékenység keretében), valamint azokhoz a nagyobb szabású projektekhez, amelyek segítséget nyújtanak a nemzeti vagy regionális hatóságoknak a rendszereik tökéletesítésére (az Erasmus+ 3. kulcstevékenysége szerinti, szakpolitikai kísérletezést célzó, illetve előrettekintő projektekhez). 2016-ban az Erasmus+ program 406 mobilitási projektet támogatott (az 1. kulcstevékenység keretében), ezzel több mint 5 000 felnőttoktatási szakember számára tette lehetővé a külföldi képzést, főként strukturált tanfolyamok, illetve képzési események keretében; csaknem 60 000 további résztvevő (szakemberek és tanulók egyaránt) vett részt a programban a megvalósított 1300 alulról szerveződő projekt révén (a 2. kulcstevékenység keretében).
- Az EU a tagállamokkal együtt dolgoz ki az oktatás és képzés területén alkalmazandó teljesítménymérő referenciaértékeket. Ezek egyike a felnőttoktatáshoz kapcsolódik; az a cél, hogy 2020-ra egy adott időpontban a felnőtt népességnek legalább 15%-a tanuljon. Jelenleg a tagállamoknak kb. egyharmada éri el ezt a célt, míg más tagállamok előtt hosszú út áll; az alacsony képzettségű felnőttek részvételi aránya azonban csak 4% körül van.
- Az Európai Bizottság egy stabil és eredményes felnőttoktatási ágazat kialakításának elősegítése érdekében forrásokat biztosít az **EPALE** elnevezésű elektronikus platform számára, amely az európai felnőttoktatásért felelős szereplők közösségét (pedagógusokat, politikai döntéshozókat, tudományos dolgozókat, képzési szolgáltatókat stb.) tömöríti. Az EPALÉ platform – több mint 42 500 felhasználóval – az európai felnőttoktatás elismert egyablakos ügyintézési helyévé nőtte ki magát.
- Az „Oktatás és képzés 2020” keretprogram szerinti felnőttoktatási **munkacsoport** nemzeti szakértőket tömörít a felnőttoktatási politika javításának módjaira vonatkozó ajánlások megfogalmazása érdekében (legutóbb azzal kapcsolatban, hogy hogyan mozdítható elő a felnőttoktatás a munkahelyen).
- A Bizottság rendszeres időközönként tanulmányokat és más kutatásokat tesz közzé a felnőttoktatási politikákról és a felnőttoktatásról.
- Az EU felnőttoktatás területén folytatott tevékenységeinek közelebbi áttekintéséhez keresse fel az uniós szakpolitikát ismertető mini weboldalt az EPALÉ portálon: <https://ec.europa.eu/epale/hu/policy-in-the-eu>

- Az uniós szakpolitikát ismertető mini weboldal az EPALÉ azon része, amely tájékoztatást nyújt az egyének rendelkezésére álló finanszírozási lehetőségekről, a felnőttoktatási tevékenységekről és projektekről; lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy hasznos eszközöket, forrásokat és kutatásokat fedezzenek fel. A mini weboldalon a felhasználók találhatnak egy szakpolitika-elemző eszközt is, amely egybegyűjti a felnőttoktatásra és a szakmai továbbképzésre vonatkozóan meglévő adatokat, emellett központi hivatkozási pontot biztosít a felnőttoktatási politika nyomon követéséhez és tökéletesítéséhez.

Hogyan változott a világ a felnőttkori tanulásra vonatkozó európai cselekvési program elfogadása óta?

- E cselekvési program a 2020-as céldátumot tűzte ki. Mára elérkezett az idő arra, hogy megvizsgáljuk: az EU milyen szerepet tölt be a felnőttoktatáson belüli strukturális és szisztematikus változás támogatásában. Ennek keretében újra átgondolhatóak a kormányzás és a koordináció jelenlegi modelljei, a pénzügyi támogatás, a teljesítménymérő referenciaértékek és a nyomonkövetési eszközök, azaz ideje nemcsak azt átgondolni, hogy az EU mit tesz, hanem azt is, hogy hogyan teszi.
- Napjainkban jobban elismerik azt, hogy a társadalom változik; a munka világa változik, és továbbra is változni fog, mégpedig oly módon, hogy minden felnőttnek egész életén át folytatnia kell a tanulást. Ez különösen azért van így, mert a gazdasági változások azt jelentik, hogy az emberek többségének több „karriert” kell befutnia az életében, azaz tovább és át kell képeznie magát.
- A felnőttoktatás a társadalmat érő számos kihívásra adandó megoldás részének tekintendő. A felnőttkori szakképzés vitathatatlan előnyein felül a nem szakképzési célú felnőttkori tanulás jelentős társadalmi, kulturális és gazdasági szerepet tölt be a közjavak közé sorolt tanulás biztosításában, amely a következőket támogatja: társadalmi egyenlőség és méltányosság, személyes fejlődés és felelősségvállalás, helyi demokrácia és aktív polgári szerepvállalás, társadalmi integráció és részvétel, környezetvédelem, egészség, erőnlét, aktív időskor, kultúra és örökség. A felnőttoktatás kedvez a gazdaságnak (termelékenység, versenyképesség, munkaerő-motiváció stb.); kedvez a társadalomnak (csökken a szegénység és a bűncselekmény-elkövetés, erősödik a demokrácia, a társadalmi kohézió, aminek különösen azért van jelentősége, mert növekszik az egyéneknek a közösségen belüli elszigetelődése...); kedvez az egyéneknek (foglalkoztatás, egészség, jólét, polgári szerepvállalás, önbecsülés stb.).

Milyen eredményeket értek el a tagállamok?

- A tagállamokban nagyon eltérő a stabil felnőttoktatási rendszerek kialakításának helyzete. Egyes tagállamokban évszázados hagyománya van annak, hogy a felnőttek egész életükben részt vesznek tanulási tevékenységekben; más tagállamokban nem annyira erős a felnőttek tanulásban való részvételének a hagyománya; előfordulhat, hogy egyes országokban nem értik olyan jól a felnőttoktatásba való beruházás előnyeit.
- Vannak a területen eredendően strukturális problémák is: a felnőttoktatás többnyire nem formális és informális, ezért nem szabályozott; a felnőttoktatás összetett szakpolitikai terület: a felelősség gyakran több (például oktatásügyért, képzésért, migrációért, igazságügyért stb. felelős) minisztérium és ügynökség között, valamint több döntéshozatali szint (önkormányzati, regionális, nemzeti szint) között oszlik meg. Ez a megosztott felelősség gyakran olyan helyzetet eredményez, amelyben a felnőttoktatási politika széttagolt, és a hatékonysága megszenvedti az említett sok fél közötti koordináció hiányát, ami széttagolt és következtelen oktatási szolgáltatáshoz vezet.
- Egy több országra kiterjedő, közelmúltbeli elemzésből az derül ki, hogy a felnőttoktatási ágazat viszonylag jól teljesít az alábbi három területen:
  - egyre gyakrabban működnek együtt partnerség keretében különböző ügynökségek (ami elengedhetetlen, tekintettel arra, hogy az egyes országokban számos szerv érintett felnőttoktatásban);
  - van egy olyan tendencia, hogy a közpolitika és a beruházások a leginkább rászoruló csoportokat, például az alacsony képzettségű felnőtteket, a munkanélküli felnőtteket és az idősebb munkavállalókat célozzák meg, valamint
  - a szolgáltatás egyre inkább keresletvezérelté válik, különösen abban a tekintetben, hogy jobban igazodik a munkaerőpiac és a munkáltatók igényeihez, valamint az elavult felnőttoktatási rendszerek korszerűsítéséhez.
- Másrészt ugyanez az elemzés rávilágított néhány jelentős gyengeségre:
  - Sok tagállamban rengeteg felnőttoktatási szervezet létezik, gyakran tervezetlenül és koordinálatlanul, ami nagyon megnehezíti, hogy a felnőttek megtalálják a megfelelő tanulási lehetőségeket a kínált

számos, gyakran nagyon hasonló tanfolyam közül. A koordináció hiánya akadályozza a jövőbeli tanulási igények előretervezését.

- A tagállamok többségében az EU valamennyi szegletében a szakértők azt állították, hogy a felnőttoktatási rendszer egyik legnagyobb gyengesége a finanszírozás hiánya. Ezenfelül számos tagállamban visszaesett a nemzeti finanszírozás az elmúlt 5 évben; egyes esetekben uniós finanszírozást vettek igénybe a nemzeti finanszírozás helyettesítéséhez, ami nem fenntartható megoldás.
- Végezetül több országban gyenge pontot jelentett a megbízható tényadatok hiánya; ennek következtében előfordulhat, hogy a szolgáltatás nem a tényleges igényeken alapul. Nincsenek adatok arra vonatkozóan, hogy a felnőtt tanulóknak mire van szükségük a készségigényeik vagy a készséghiányuk tekintetében, illetve arra vonatkozóan sem, hogy a munkáltatóknak és/vagy a szélesebb értelemben vett gazdaságnak mire van szüksége. Talán emiatt a tagállamok többsége alig tesz erőfeszítést annak előrejelzésére, hogy a felnőttoktatás iránti kereslet hogyan változhat meg a jövőben.
- Az elfogadott európai teljesítménymérő referenciaértékhez képest – azaz ahhoz a célhoz képest, hogy 2020-ra a felnőttek 15%-a vegyen részt tanulásban – számos tagállamban rendkívül lassú az előrehaladás: minden tizedik európai vesz részt bármilyen rendszeres oktatás- vagy képzéstípusban; minden ötödik európainak nehézségei vannak az alapkészségekkel. Jelenleg nyolc olyan tagállam van, amely teljesítette ezt a teljesítménymérő referenciaértéket.
- Az is tény, hogy nemcsak alacsony a felnőttoktatásban való részvétel aránya, hanem – a tovább-, illetve az átképzés iránti egyre nagyobb igény ellenére – a részvételi *hajlandóság* is nagyon alacsony. Az információterjesztés és a tanácsadás szerepe ezért kulcsfontosságú.

Mi a következő lépés az EU-n belüli felnőttoktatás esetében?

A felnőttkori tanulásra vonatkozó európai cselekvési program a felnőttoktatási politika és szolgáltatás terén olyan jövőképet határozott meg, amely 2011-ben megfelelőnek tűnt, a világ azonban folyamatosan változik. Az EPALE-konferenciának segítenie kell abban, hogy meghatározzuk a következő néhány évre vonatkozó jövőképünket, valamint azt, hogy az uniós szakpolitikák és fellépések miként nyújthatnak segítséget.